

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

Biuletyn

DOKUMENTY ROBOCZE • EKSPERTYZY • KOMUNIKATY • OPINIE • LISTY

SERIA Z • NR 67 - 2002 • LICZBA STRON 4 (s. 563-566) • © PISM • NR EGZ. 2215/14.3.22

DOKUMENTY ROBOCZE

Polityka obronna Republiki Słowackiej

Rafał Morawiec

1. Uwarunkowania i cele polityki obronnej – 2. Koncepcja – 3. Realizacja

1. Uwarunkowania i cele polityki obronnej

Ze względu na swój obszar, liczbę ludności a także potencjał gospodarczy i obronny Republika Słowacka jest najmniejszym krajem Europy Środkowej. Po przyjęciu pozostałych krajów Grupy Wyszehradzkiej do NATO (1999 r.), przeważającą część jej granic stanowią granice z krajami członkowskimi tej organizacji. Oprócz Polski, Republiki Czeskiej i Węgier do jej bezpośrednich sąsiadów należą z jednej strony wchodząca w skład WNP Ukraina, z drugiej zaś neutralna Austria, która od 1995 r. jest członkiem Unii Europejskiej. Polityczne i gospodarczo-społeczne zróżnicowanie sąsiadów Słowacji świadczy o złożoności warunków geostrategicznych, w których realizuje ona swoją politykę bezpieczeństwa. Jednym z jej najważniejszych elementów jest polityka obronna, traktowana jako nieodłączna część całej polityki państwa.

Zgodnie ze *Strategią Obrony RS*, przyjętą przez parlament tego kraju 25 maja 2001 r., polityka obronna stanowi zespół podstawowych idei, celów, instrumentów i mechanizmów, za pośrednictwem których państwo zabezpiecza swoją funkcję obronną w czasie pokoju, w sytuacjach kryzysowych i podczas wojny¹. Do podstawowych celów tak

¹ *Obronna strategia Slovenskej republiky*, na: <http://www.mod.sk>

zdefiniowanej polityki obronnej zaliczono z jednej strony zapewnienie efektywnej obrony kraju własnymi siłami, z drugiej zaś spełnienie politycznych i wojskowych kryteriów koniecznych do integracji z NATO, a jednocześnie stworzenie przesłanek dla przyszłego uczestnictwa Słowacji i jej sił zbrojnych w Sojuszu Północnoatlantyckim oraz w formującej się Europejskiej Polityce Bezpieczeństwa i Obrony.

Realizacja wymienionych celów stanowi przesłankę ochrony najważniejszych interesów państwa, które zostały zdefiniowane w przyjętej 27 marca 2001 r. Strategii bezpieczeństwa RS. Dzieli ona interesy Słowacji na żywotne (słow. *životné*) i o doniosłym znaczeniu (słow. *dôležité*). Do żywotnych interesów zaliczono utrzymanie suwerenności kraju i jego integralności terytorialnej oraz zachowanie demokratycznego systemu politycznego i swobód obywatelskich, a także „utrzymanie pokoju i stabilizacji w regionie Europy Środkowej”². Interesy o doniosłym znaczeniu to między innymi utrzymanie pokoju i stabilizacji w skali całego świata, rozwój dobrosąsiedzkich stosunków i współpracy regionalnej, stabilizacja wewnętrzna i rozwój gospodarczy.

2. Koncepcja

W Strategii obrony RS stwierdza się, że osiągnięcie głównych celów polityki obronnej wymagać będzie realizacji przez państwo szeregu zadań, a zwłaszcza:

- wypracowania i przyjęcia norm tworzących ramy prawne dla funkcjonowania całego systemu obrony, w tym zwłaszcza jego kompatybilności z systemami obronnymi państw członkowskich NATO;
- dokonania zasadniczej reformy sił zbrojnych tak, by były w pełni zdolne do reagowania na wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa, także w ramach obrony zbiorowej;
- pogłębienia współpracy z Sojuszem Północnoatlantyckim, traktowanej także jako proces przygotowania systemu obrony RS do integracji ze strukturami NATO.

Stopień zaawansowania realizacji wymienionych zadań jest bardzo zróżnicowany, co dowodzi braku konsekwencji w dążeniu przez kolejne rządy do osiągnięcia celów polityki obronnej, które – co warto podkreślić – nie uległy istotnym zmianom od powstania Republiki Słowackiej w 1993 r. Pomimo tego, udało się wypracować dokumenty regulujące w sposób kompleksowy cele i zadania państwa w sferze bezpieczeństwa, obronności oraz funkcjonowania i organizacji jego sił zbrojnych. Oprócz wspomnianych już Strategii Obrony i Strategii Bezpieczeństwa, chodzi tu o Strategię Wojskową oraz Plan operacyjnego wykorzystania Armii RS, które – poza ostatnim z wymienionych dokumentów – zostały przyjęte przez parlament w formie uchwał³. Z lektury wymienionych dokumentów wynika jednoznacznie, że zdaniem ich autorów kluczowe znacznie dla bezpieczeństwa państwa, a co za tym idzie także jego zdolności obronnych, będzie miała integracja z NATO, traktowana na Słowacji jako jeden z priorytetów polityki zagranicznej.

W opinii ekspertów amerykańskiego Departamentu Obrony, opublikowanej w tzw. Raporcie Garreta, reorganizacja armii i proces integracji Ministerstwa Obrony ze Sztabem Generalnym, prowadzone po roku 1998 charakteryzowały się wieloma niedostatkami. Przede wszystkim, reformowanie sił zbrojnych rozpoczęto bez ustalenia nowych zasad polityki obronnej i strategii wojskowej, które zostały przyjęte dopiero w 2001 r.

Z drugiej strony, w ocenie niektórych analityków, pomimo tego, iż w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych Słowacja „wypadła” z procesu integracji transatlantyckiej, jej siły zbrojne w niczym nie ustępowały armiom państw, które w 1999 r. uzyskały członkostwo

² *Bezpečnosťná stratégia Slovenskej republiky*, na: <http://www.mod.sk>

³ *Zob. Obranna politika* - dokument Ministerstwa Obrony RS, na: <http://www.mod.sk>

w NATO⁴. Z kolei biorąc pod uwagę determinację obecnego rządu w dążeniu do integracji z Sojuszem można przypuszczać, iż pomimo wspomnianych zastrzeżeń, proces reformowania i modernizacji sił zbrojnych przebiegać będzie w taki sposób, iż będą one dość dobrze przygotowane do integracji.

Za kluczowy, z punktu widzenia instytucjonalnego przygotowania systemu obrony kraju do członkostwa w NATO, należy uznać przyjęty przez rząd 9 czerwca 1999 r., a następnie parokrotnie modyfikowany, dokument pod nazwą PRENEME (*Preparation for NATO membership*)⁵. W dziedzinie polityki obronnej i wojskowej wyznacza on priorytety, których realizacja ma przybliżyć Słowację do członkostwa w Sojuszu. Chodzi między innymi o reformę systemu obrony w oparciu o doświadczenia krajów członkowskich NATO, stworzenie podstaw dla interoperacyjności i komplementarności systemów dowodzenia, zwiększenie językowego przygotowania personelu wojskowego do pełnienia zadań w ramach NATO, oraz modernizację systemów uzbrojenia, przy jednoczesnym zmniejszeniu uzależnienia od sprzętu produkcji rosyjskiej.

Jednym z głównych elementów realizacji tego programu ma być redukcja sił zbrojnych do poziomu około 30 tys. żołnierzy w roku 2002, przy jednoczesnym skróceniu okresu służby zasadniczej z obecnych 12 do 9 miesięcy. Jako ostateczny horyzont modernizacji i dostosowania słowackiej armii do standardów NATO przyjmuje się rok 2010. Jednym z warunków realizacji tych zamierzeń jest utrzymanie budżetu obronnego na obecnym poziomie 2% PKB.

3. Realizacja

Oceniając w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych międzynarodową pozycję Słowacji, znaczna część elit politycznych tego kraju wychodziła z założenia, iż decydować o tym będzie przede wszystkim jej położenie w regionie Europy Środkowej. Ich kalkulacje opierały się na spostrzeżeniu, że leżąc w centrum obszaru zajmowanego przez kraje wyszehradzkie, Republika Słowacka tworzy razem z nimi zwartą geostrategiczną całość. To zaś oznacza, że przy tworzeniu jakiegokolwiek architektury bezpieczeństwa dla tego regionu, Republika Słowacka musi być brana pod uwagę, bez względu na wszelkie inne okoliczności. Praktyka pokazała jednak jak nietrafne były to kalkulacje.

Podstawowym powodem „wypadnięcia” Republiki Słowackiej z grupy państw najlepiej przygotowanych do integracji z NATO i UE było niespełnienie przez nią kryteriów politycznych. W tym miejscu warto zaznaczyć, iż Słowacja była jedynym krajem kandydującym do Unii Europejskiej, który podczas jej madryckiego szczytu w 1997 r. nie otrzymał zaproszenia do negocjacji tylko i wyłącznie z powodu „niedostatków” w sferze politycznej.

Także w odniesieniu do NATO okazało się, że czynnikiem co najmniej równie ważnym jak położenie geostrategiczne jest to, czy dany kandydat posiada stabilne instytucje demokratyczne. W ocenie stanu przygotowania Słowacji do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantycznym najistotniejszą rolę odegrały konsekwencje głębokich deformacji systemu demokracji parlamentarnej. Znaczenie miał także przyjęty przez rząd V. Mečiara kurs polityki zagranicznej, obiektywnie sprzyjający odbudowie rosyjskich wpływów w Europie Środkowej⁶.

W rezultacie, ani strategiczne położenie Słowacji na obszarze zajmowanym przez kraje Grupy Wyszehradzkiej, ani nie odbiegający od innych gospodarek w regionie stan gospodarki słowackiej, ani wreszcie wspomniany już relatywnie dobry poziom

⁴ Vladimír Leska: *Bezpečnostní politika Slovenska: východiska a perspektivy*, [w:] „Vojenské rozhledy”, nr 1/1999

⁵ *Narodný program prípravy SR na členstvo v NATO (NP PRENAME)*, na: <http://www.mod.sk>

⁶ Na ten temat zob. Rafał Morawiec: *Polityka rosyjska wobec Republiki Słowackiej*, [w:] „Biuletyn PISM”, nr 12

przygotowania słowackich sił zbrojnych do integracji ze strukturami NATO, nie wystarczyły do uzyskania przez Bratysławę zaproszenia do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim.

Fakt, iż Republika Słowacka została wykluczona z procesów integracji europejskiej i transatlantyckiej był bez wątpienia jednym z głównych impulsów powstania szerokiej koalicji sił demokratycznych i prozachodnich, która przejęła władzę po wyborach w 1998 r. Jednym z głównych zadań, jakie postawił sobie nowy rząd M. Dzurindy było stworzenie warunków dla możliwie jak najszybszego powrotu Słowacji do obu procesów integracyjnych. Zdaniem większości analityków, było to niezwykle trudne, zaś perspektywy odrobienia dystansu dzielącego pod koniec lat dziewięćdziesiątych Bratysławę od jej wyszehradzkich partnerów, bardzo nikłe – zwłaszcza w odniesieniu do członkostwa w NATO.

Pomimo tego, Słowacja konsekwentnie prowadziła politykę zmierzającą do jak najszybszego uzyskania członkostwa w NATO, przy czym działania w tym względzie prowadzone były w trzech płaszczyznach – dyplomatycznej, instytucjonalnej i wojskowej. We wszystkich tych sferach Bratysława była aktywnie wspierana przez swoich wyszehradzkich partnerów, w tym zwłaszcza przez Polskę, która przyjęła na siebie rolę adwokata interesów słowackich w relacjach z krajami zachodnimi.

Istotnym argumentem potwierdzającym jednoznaczny charakter nowej orientacji w polityce zagranicznej, a także obronnej była postawa Słowacji w przebiegu kryzysu kosowskiego. Gabinet M. Dzurindy nie tylko werbalnie wsparł akcje NATO w Jugosławii, lecz także udostępnił przestrzeń powietrzną dla uczestniczących w niej samolotów. Warto zauważyć, iż decyzje w tej sprawie podjęto pomimo protestów ze strony opozycji, i przy bardzo nikłym poparciu społecznym dla działań podejmowanych przez siły Sojuszu na Bałkanach.

W latach 1999–2001 rząd słowacki demonstrował wiarygodność swojej polityki wobec NATO, podejmując szereg innych działań, wśród których warto wymienić z jednej strony rezygnację z uzgodnionego przez poprzedni gabinet zakupu rosyjskiego systemu raketowego S-300, z drugiej zaś udostępnienie siłom powietrznym USA bazy lotniczej w miejscowości Kuchyna pod Bratysławą. Słowacja w istotny sposób zwiększyła swój udział w operacjach pokojowych wykonywanych zarówno pod auspicjami ONZ, jak w ramach NATO. Na początku 2002 r. w tego typu misjach uczestniczyło 760 słowackich żołnierzy, wśród nich 140 w ramach misji IFOR na terenie Kosowa⁷. 21 marca 2002 r. szefowie sztabów generalnych Wojska Polskiego, Armii RCz i Armii RS podpisali porozumienie, w którym sprecyzowano warunki utworzenia wspólnej polsko-czesko-słowackiej brygady zorganizowanej zgodnie ze standardami NATO. Jej dowództwo i sztab mają mieć siedzibę na Słowacji.

Wiele wskazuje na to, że podczas szczytu NATO w Pradze jesienią 2002 r. Słowacja ma bardzo duże szanse na uzyskanie członkostwa w Sojuszu. Praktycznie jedynym realnym zagrożeniem dla tych planów może być ponowna zmiana orientacji politycznej, do której może dojść po wyborach parlamentarnych przewidzianych w przededniu wspomnianego szczytu NATO. Według analityków, lecz także czołowych polityków z państw Sojuszu, ewentualny powrót do władzy ekipy V. Mečiara mógłby postawić pod znakiem zapytania wiarygodność Słowacji jako potencjalnego kandydata do członkostwa.

⁷ Por. *Vystupenie J. Stanka v Bruseli 22.03.2002*, na: <http://www.mod.sk>